

Červená trasa (severní, 86 km)

Třeboň, Břilice, Přesecka, Dunajovice, Slověnice, Lomnice nad Lužnicí, Záblatí, Bošilec, Ponědražka, Ponědraž, Frahelž, Klec, Lužnice, Stará hlína, Nová hlína, Opatovický mlýn, Schwarzenberská hrobka, Smržov, Mazelov, Dynín, Veselí nad Lužnicí, Vlkov, Třeboň – Kopeček

Třeboň

Město, jehož počátky sahají do poloviny 12. století, bylo založeno v místech, kde historická Vitorazská stezka přecházela rozsáhlá blata. Na stezce procházející rozsáhlým hraničním hvozdem vznikla malá osada. Je to jedno z center rodu Rožmberků proslavené výstavbou ojedinělých rybníčních soustav. Dnes je centrem Chráněné krajinné oblasti a Biosférické rezervace Třeboňsko. Historické jádro Třeboně bylo v roce 1976 prohlášeno městskou památkovou rezervací. Třeboň je i lázeňské město spjaté svou bohatou historií nejen s rody Vítkovců a Rožmberků, ale také se Švamberky a Schwarzenberky. Historie lázeňství se datuje od roku 1883, kdy učitel Hucek poprvé použil k léčbě rašeliny těžené v okolí města.

Břilice

Obec byla do roku 1366 majetkem pánů z Landštejna, poté majetkem rožmberským, když byl díl obce s poplužným dvorem a rybníky darován roku 1395 městu Třeboň. Břilice byly odjakživa předměstským bojištěm, které pustošili husité v letech 1423 – 1433, dále roku 1611 pasovští a ve třicetileté válce císařské pluky Buquoyovy. Roku 1741, při válce o rakouské dědictví, vpadli do Břilic i Francouzi, kteří tudy procházeli i při napoleonských válkách asi o padesát let později.

Na Břilicku byla „sbírána“ železná ruda, která se odtud vozila až do Chlumu. V jižním okraji návsi stojí empírová kaple P.Marie z roku 1820 a nedaleko od ní je kaple sv. Jana a sv. Anny, pod níž byly údajně nalezeny kostry francouzských vojáků z třicetileté války. K památkám lidové architektury patří některá břilická stavení nejen na návsi.

Přesecka

K obci zasahuje Přeseckou zátokou rybník Velký Tisý (postaven roku 1505), který je součástí národní přírodní rezervace Velký a Malý Tisý, patřící k největším a nejvýznamnějším mokřadům v české republice. Je součástí mokřadu „Třeboňské rybníky“ chráněného Ramsarskou konvencí a v seznamu evropsky významných ptačích území (IBA) je zařazena jako jedna z významných lokalit v ČR.

Jméno obce se odvozuje od dob, kdy první kolonizátoři káceli – přesekávali lesy a křoviny. Obec náležela do třeboňského (klášterního) zboží. V obci měl podle pověsti stávat pivovar. Dodnes se zachoval název chmelnice pro část obce.

Dunajovice

Zprávy o obci se dochovaly ze 14. století. V blízkost vesnice je nejvyšším bod Třeboňské pánve – Dunajovická hora (zalesněný vrch) 504 m nad mořem. Vrch je poutním místem s barokní kaplí Sv. kříže z 18. století se studánkou a křížovou cestou z roku 1885..

Po obvodu dunajovické návsi, s dominantou kostelíčka z 19. století, se dochovala selská zástavba, další usedlosti najdeme i kolem rybníčku na severu obce. Cestou na jihozápad mezi chalupami nejdemo kapličku asi z roku 1800 s plastikou sv. Jana uvnitř.

Obcí táhla četná převážně francouzská vojska a podle jedné legendy zde došlo k zabití několika důstojníků. Od toho se traduje popěvek: *V Dunajovicích je nouze, zabili tam Francouze ...* Pověst vypráví, že zločinci namísto peněz našli v plukovní truhle jen samé mapy.

Nedaleko leží lom, kde se těžil kámen na stavbu Rožmberka a odkud je krásný pohled na Třeboň.

Slověnice

Ves se připomíná roku 1359. Při rybníku Dvořiště bývala vodní tvrz ještě v 15. století. Z jiných pramenů se dovídáme, že na místě rybníka byl původně slovenický klášter jeptišek řádu svaté Kláry. Ten však musel ustoupit při rozšiřování rybníka a jeptišky byly přestěhovány na Krumlov. V obci je dochováno několik statků tzv. třeboňského typu. Dominantou obce je gotický kostel sv. Mikuláše a Linharta pocházející z konce 13. století, věž byla v 18. století přestavěna v barokním stylu. Za vsí směrem na východ je rozsáhlé návrší označené křížkem – bojiště ze začátku třicetileté války.

Lomnice nad Lužnicí

Poprvé se připomíná v roce 1220. Název se odvozuje od porážení lesa, vyvracení lesa, lomení lesa. V roce 1265 je zde doložen hrad landštejnských Vítkovců. Osada byla povýšena na město roku 1372. V roce 1381 byl hrad v obci majetkem krále Václava IV. Lomnici dobili husité roku 1420, ale byli vyhnáni roku 1435 Oldřichem z Rožmberka. Přibližně v místech kaple dřívějšího hradu dnes stojí gotický kostel sv. Václava, který v sobě původní kapli zachoval. Na severozápadě obce stojí farní kostel sv. Jana Křtitele z 2. poloviny 14. století, později několikrát přestavěný, můžeme zde tedy najít prvky všech slohů od gotiky po empír.

Za třicetileté války trpěla Lomnice boji mezi císařskými a stavovskými, když největší bojiště bylo poblíž rybníka Dvořiště i Smržova. Střetl se tu hrabě Thurn se stavovským vojskem a hrabě Buquoy s císařskými vojáky. Jejich zadnímu voji velel plukovník Maradas.

Náměstí dominuje renesanční stará radnice, barokně přestavěná v roce 1781 a v roce 1803 empírově. Z přelomu 18. a 19. století je kaple sv. Floriána v Budějovické ulici. V Lomnici v letech 1518 – 1519 Štěpánek Netolický dokončoval Zlatou stoku a ze stejné doby víme o čtyřech mlýnech pod. tzv. Panskou řekou – Zlatou stokou. Mlynáři tehdy za odebírání vody platili mj. „úhořné“ tedy naturálie v podobě úhořů chytaných ve slupích (dřevěných lapácích). Lomnice se proslavila výrobky z orobince (palachu) a košíkářským zbožím. Je také rodištěm renesančního básníka Šimona Lomnického z Budče.

V okolí jsou významné rybníky Dvořiště, Velký Tisý (národní přírodní rezervace – hnízdiště a tahové shromaždiště vodního ptactva, cenná botanická lokalita), Koclířov. Blatská krajina v okolí je dnes přeměněna na ornou půdu.

Záblatí

Obec pod hrází Záblatského rybníka se připomíná již v roce 1358. Na návsi se zachovala řada typických jihočeských statků ve stylu selského baroka, zvláště cenný je dochovaný přechod zástavby do otevřené krajiny, tzv. humna. Pod hrází je úsek Zlaté stoky s typickým mlýnem vybudovaným na místě původní gotické tvrze. Historie obce a mlýna souvisí s dokončením Štěpánkovi Zlaté stoky roku 1520. V letech 1587 – 1590 měl záblatský mlýn 10 kol na spodní vodu, 4 náhony a 20 mlýnských kamenů. Mlýn byl významně rozšířen roku 1661 za Schwarzenbergů. Stavebně zajímavá je v obci škola s kaplí z roku 1841.

Bošilec

Ves je připomínána již v roce 1318, ale záznam o zdejším kostelu je již ze 12. století. Na návsi je řada blatských statků ve stylu selského baroka. Do kostela sv. Martina z roku 1358, na návrší s původním gotickým kostelem z konce 13. století, byla roku 1786 přenesena rokoková kazatelna ve tvaru velryby (delfína) ze zaniklého kostela sv. Barbory u Majdaleny. V horní části obce při kostelu vedle fary jsou vystavěné chaloupky domkářů a nesou přiléhavé jméno Skrbkov.

O bošileckém mostku za výpustí rybníka se zpívá známá lidová píseň: *Na tom Bošileckým mostku, hrály tam dvě panny v kostku ...*

Ponědrážka

Vesnická památková zóna, jedna z nejmalebnějších obcí Třebońska s dochovanými dvoulodními statky blatského typu postavené již v první polovině 19. století, bohatě zdobené selskými a náboženskými symboly. V okolí je rozsáhlé rašeliniště přírodní rezervace Ruda.

Ponědraž

Vesnice byla za Švamberků jakousi střediskovou obcí. Později byla podobně jako Lomnice roku 1433 vydrancovaná husity – sirotky, vedenými hejtmanem Janem Čapkem : „*i hráz zdejšího rybníka byla jimi překopána a ryby, které vojáci nemohli snísti, do řeky Lužnice naházeny*“. V Ponědraži je také jedna z nejstarších škol v této oblasti – z roku 1774. V roce 1825 zdejší rolník našel poklad – hrnec s napoleonskými mincemi.

Frahelž

Ves patřila ke strážskému panství. V roce 1577 ji vykoupil Vilém z Rožmberka, stejně jako obce Kolence, Novosedly a Mláku kvůli založení našeho největšího rybníka Rožmberka. Název obce se vykládá jako odvozenina z názvu Draheleč – Fraheleč až Frahelž od označení honiteb pro panstvo „drahá leč“. V době husitského tažení na Lomnici a Třeboň poblíž Frahelže ve starém mlýně přebýval Jan Žižka, jak píše A. Jirásek v románu Proti všem. Za třicetileté války zde byla potyčka mezi stavovským a císařským vojskem, v roce 1618.

Klec

Nejstarší zmínka o vsi pochází z roku 1388, kdy patřila pánům ze Stráže, resp. Oldřichovi z Ústí, který zde u rybníka Flughaus (původně Vogelhaus) založil tvrz na malém pahorku. Ta byla vyvrácena Oldřichem z Rožmberka při pronásledování husitů. Dnes už tu najdeme zříceninu na pahorku porostlém lesem. K hrádku se váže pověst o bílé paní, bývalé hradní

paní Flughausu, která se svými dětmi obcházela rybníky Klec, Potěšil a Naděje. Na pahorku východně od obce byl Krčínem zbudován letohrádek pro lovecké kratochvíle pana Viléma z Rožmberka zvaný Dobrá mysl (nedaleko je rybník Dobrá vůle).

Lužnice

Ves s charakteristickou selskou zástavbou okolo návsi. Jméno obce je odvozené od močálů – louží, kde později vznikly rybníky. Roku 1392 se připomínají Jeník a Michal z Lužnice a v roce 1409 Rybka z Lužnice jako královský lovčí na Lomnici. Byl neúspěšným vyslancem Jana Žižky do Třeboně, jež se měla vzdát. Po vyhnání husitů z Lomnice roku 1435 Oldřichem z Rožmberka přišla obec Lužnice k panství treboňskému. Za třicetileté války byla vlastenecká obec loajální se stavovskými vojsky, za což byla potrestána, vypálena a vydrancována. V roce 1620 tu nenajdeme jediného obyvatele. Obnova vsi nastává až poté, co přešla do vlastnictví Schwarzenbergů roku 1660. Dominantou obce je kostel sv. Jana Nepomuckého z roku 1875. Jeho barokní sochu najdeme u mostu přes řeku Lužnici. Na elipsovitě návsi jsou velmi zachovaná selská stavení a památkou je i kovárna u parčíku.

Narodil se tu známý český spisovatel Jan Nouza, autor prozaických děl. Vydáme-li se směrem k rybníku Rožmberk, ze vsi podél návesáčku Jezárko a pak po hrázce rybníčku Namšalu, spatříme po chvíli budovu rožmberské bašty s renesančními sgrafity z roku 1587 a před ní původní sádky, za nimiž je hráz našeho největšího rybníka s majestátnými duby. V těsném sousedství bašty je kamenná stavba – bobrovna. Sloužila od roku 1866 k odchovu bobrů v zajetí. Časem chov zanikl, bobrovna zůstala. Sádky se vůbec od časů Rožmberků nezměnily. Mají zemní hrázky přidržované kamenným tarasem. Ryba se v nich loví ručně – sítěmi, přívlačemi a kesery. Můžeme zde pozorovat výlov rybníka v malém.

Stará Hlína (Velká Hlína)

Nejstarší písemná zmínka o obci Hlína pochází z roku 1331, kdy jsou jako její majitelé zmiňováni rožmberští rytíři. Ale roku 1366 přešla prodejem z landštejnského držení do rožmberského, ti ji určili jako majetek augustiniánského kláštera v Třeboni. Do majetku města Třeboně přechází vesnice roku 1537, později po roce 1660 je majetkem Schwarzenbergů. V roce 1594 a v roce 1604 byly rodem Rožmberků u Staré Hlíny postaveny dva dřevěné mosty. Ty byly na konci 18. století nahrazeny kamennými. Oba tyto mosty se dochovaly do dnešní doby a jsou chráněny jako technická památka. Při výstavbě rybníka Rožmberka v letech 1584 – 1590 byly zaplaveny grunty ve Staré i Nové Hlíně.

Nová Hlína

Na břehu Rožmberka poblíž Nové Hlíny je místo nazvané Pihulík, jinde zvané „Na záměčku“. Měla zde být tvrz vladky z Hlíny a pověst vypráví, že odtud vedla podzemní chodba do Třeboně.

Opatovický mlýn

Rybník připomínaný už roku 1367 obtéká Zlatá stoka, na které je postaven Opatovický mlýn, bývalé letní sídlo opatů treboňského kláštera. Pozdější majitelé, rodina Březských, mlýn nazývali „Umělecký válcový mlýn“. Mlýn už neslouží svému původnímu účelu. Dnes je zde

Mikrobiologický ústav AV ČR. Odtud pocházely řasy, které měl ve vesmíru český kosmonaut Vladimír Remek.

Schwarzenberská hrobka

Hrobka rodu Schwarzenbergů je jednou z architektonicky nejpozoruhodnějších staveb jižních Čech. Nachází se v parku při jihovýchodní straně rybníka Svět. Hrobka byla postavena ve druhé polovině 19. století v novogotickém stylu a nahradila původní rodovou hrobku v kostelíku sv. Jiljí. Stavitelem byl Damasius Deworetzky, který pracoval mj. i na přestavbě zámku Hluboká, postaveném ve stejném slohu. V hrobce byly postupně uloženy ostatky dvaceti sedmi příslušníků knížecího rodu. Kaple je v letních měsících využívána k pořádání koncertů.

Smržov

Obec vznikla pravděpodobně ve 13. století jako blízká Lomnice nad Lužnicí. Smržov příslušel převážně ke třeboňskému panství, ale jeho pozemky byly vždy dotčeny při rozšiřování rybníka Dvořiště. Prostorné návsi dominuje dobře udržovaný rybník a u něho kaple. Selské usedlosti s bohatě zdobenými špýchary (sýpky) najdeme roztroušené po obci.

Mazelov

Ves patřící dříve k rožmberskému zboží se připomíná již roku 1396. Ve vsi se dochoval soubor zemědělských usedlostí blatského typu často s typickými špýcháři (malé sýpky). Na návsi stojí kaple Panny Marie z roku 1866. Pod obcí se rozprostírají rozlehlé rašelinné louky chráněné v přírodní rezervaci Záblatské louky s cennými rostlinnými společenstvy.

Dynín

První zmínka o obci je z roku 1323, kdy byla v držení Rožmberků. Na návsi je celá řada blatských domů ve stylu selského baroka a drobné církevní památky. V blízkosti obce jsou obří sila – zásobníky na obilí z doby zemědělských družstev.

Veselí nad Lužnicí

Město a turistické středisko na soutoku Lužnice a Nežárky vzniklé sloučením dvou měst a významná železniční křižovatka. Prvně Veselsko osídlili Doudlebové, ale skutečná kolonizace přišla až s Vítkovci, resp. Rožmberky. Na počátku 15. století zde zanikla tvrz při soutoku řeky Lužnice a Včelnice (Nežárky), kde byla založena již dříve osada připomínaná už roku 1259 v majetku Rožmberků. Městečkem se osada stala za krále Václava II. Královským městem pak bylo Veselí stvrzeno roku 1362 v době panování Karla IV., který mu dal do znaku stříbrného (českého) lva v červeném poli. Veselí si plně užilo jak válek husitských tak i později různá tažení v době třicetileté války. Nejvýznamnější stavbou na náměstí je renesanční radnice ze 2. poloviny 16. století, částečně barokně přestavěná po požáru roku 1764. Hned vedle radnice stojí husitské muzeum v domě Karla Weise, známého skladatele a sběratele lidových písní (1862 – 1944). Z církevních památek je mimořádný raně gotický kostel Povýšení sv. kříže z doby před rokem 1261.

Vlkov

Vlkov se dvorem Dehetník vznikl společně s Hamrem a Valem ve 13. století, kdy osady tvořily jeden celek. K osamostatnění Vlkova došlo za Marie Terezie. Název vsi je snad skutečně odvozen od vlků, když se zde traduje jakýsi lapák – vlčí jáma, kde byli vlci chytáni a utloukáni. Nejstarším objektem ve vsi je kaple sv. Jana Nepomuckého z roku 1856 stojící uprostřed obce. Zástavba lidové architektury pochází teprve z počátku 20. století.

Třeboně Kopeček

Část Třeboně při tzv. Vídeňské cestě. Na Kopečku najdeme několik historických památek. Patří sem barokní kaple sv. Jana Nepomuckého z let 1755 – 1756 s oltářním obrazem od F. J. Prokyše, dvorního schwarzenberského malíře. Blízko kaple bývalo kdysi městské popraviště. Výše na křižovatce je sochařská rarita – ojedinělý typ barokní plastiky – socha Krista Trpitele, asi z roku 1730, s baldachýnem, jenž byl přidán později. Za zády světce je budova, o níž staré spisy praví, že zde byl na počátku 18. století učiněn „trapný pokus“ o vybudování měšťanského pivovaru. Vpravo dále po Vídeňské cestě najdeme před Motelem Petra Voka raně barokní kapli z roku 1646. Prokyšovy malby můžeme ještě najít v kapli sv. Víta u bývalé rybářské bašty, postavené roku 1761. Z tohoto místa podle pověsti vychází podzemní chodba, která vede do Třeboně. Z novějších staveb nemůžeme na Kopečku přehlédnout funkční vodojem postavený v roce 1909 podle návrhu významného architekta Jiřího Kotěry.